

BIOGRAFIA JANE ADDAMS W PERSPEKTYWIE EDUKACYJNEJ

Jane Addams jest postrzegana przede wszystkim jako aktywistka społeczna o niezwyklej pasji, inteligencji, wyobraźni i sile oddziaływania. Współzałożycielka settlementu Hull-House, jednocześnie przez całe życie jego główna organizatorka, do dziś wzbudza podziw, choć także liczne kontrowersje. Poza działalnością w środowisku lokalnym szczególną uwagę zwraca jej przenikliwy krytyczny ogląd rzeczywistości oraz aktywność na wielu polach: jako działaczki społecznej w mieście Chicago, mówczynie, pisarki, badaczki, która z pasją i wyczuleniem na problemy społeczne oraz wiedzą o nich pisze na temat indywidualnych osób i spraw ogólnospołecznych. Unaocznia fakty, które nie są wygodne dla żadnej ze stron, ale także kieruje się empatią i zrozumieniem dla błędów i niedoskonałości natury ludzkiej i dla ułomnych systemów. Jako przedstawicielka progresywizmu amerykańskiego, inspirowana i inspirująca się myślą i teoriami szkoły chicagowskiej (Deegan 1988), idealistyczna i pragmatyczna (Schneiderhan 2015), refleksyjna i radykalna, sprawia swoimi czynami i twórczością kłopot każdemu, kto próbuje ją umieścić w sztywnych filozoficznych, socjologicznych lub socjalnych ramach.

Jej siłą były trafiające w sedno słowa i zdecydowane czyny, a jednocześnie charakteryzowała ją delikatność w refleksyjności i trosce o człowieka, który sam nie jest w stanie się bronić przed marginalizacją. Jako osoba, która chciała zrozumieć świat i społeczeństwo, intelektualistka o szerokich horyzontach literackich, z przygotowaniem etycznym wyniesionym z domu rodzinnego, Addams samokrytycznie przyznawała, że błądzi, nie wie, nie potrafi w pełni wcielić ideałów w wiecznie niedokończonym dziele integracji. Walcząca z systemami i oporem ludzkiego umysłu lub przyzwyczajeniami, nie oczekująca jednak nigdy współ-

czucia, była trudnym materiałem do analizy w swojej wielowymiarowości (por. Koziński 1996). Jak każdy człowiek, który pozostawił po sobie ślad, wobec którego nie można przejść obojętnie – jest niejednoznaczna, skryta za legendami, narracjami i własną twórczością. Postać, której mit społeczny jest większy niż być może znajomość jej dzieł (Jackson 2000), stała się osobistym wyzwaniem dla autorki niniejszego tekstu, które przez wiele lat zdawało się nie do udźwignięcia. Ogromnym problemem było niebezpieczeństwo uproszczenia lub stworzenia kolejnego mitu społecznego (zwłaszcza wobec coraz to nowych inspiracji jej pracą, widocznych u współczesnych badaczy i praktyków). Jednocześnie poszerzające się zasoby wiedzy i odkrywane coraz to nowe detale z jej życia mogłyby prowadzić do przesytu z powodu nadmiaru szczegółów. Z pozoru proste pytanie: kim była? – nie pozwalało na proste odpowiedzi. Za każdym razem bowiem jedna z nich oznaczała pominięcie wielu innych, równie ważnych.

Należało zatem zastanowić się, jak ująć jej biografię i które momenty wydobyc na pierwszy plan, jak zachęcić czytelnika do poznania postaci, a jednocześnie nie przeciążyć faktami, nie sprawić, by jej czyny i dzieła utonęły w nadmiarze wątków i odniesień.

Postawiono zatem na strategię połączenia treści historycznych z aspektami pedagogicznie znaczącymi, uznanymi za istotne dla działań pomocowych. Za najważniejsze uznano ukazanie tych aspektów, wątków i interpretacji w obszarze pedagogiki i pracy socjalnej, w których Jane Addams **stawała się** społeczną edukatorką i sama się edukowała oraz rozwijała, zmieniając swoje postrzeganie świata i ludzi poprzez własne doświadczenie², co miało wpływ na styl jej pracy z innymi. Peter Alheit rozważał to podejście w koncepcji biograficznego uczenia się przez całe życie (Alheit 2011), Jack Mezirow w koncepcji transformatywnego uczenia (Mezirow 2000), a reprezentanci koncepcji konstruktywistycznego podejścia do uczenia się³ dopełniali wskazania na temat jego różnorodności (por. Gogus 2012).

Publikacja ta jest bliska perspektywie analizy roli jednostki w środowisku, upowszechnianej od dziesięcioleci przez pedagogikę społeczną, w której przekształcanie środowiska traktowane jest jako wspólne zadanie pedagogiczne, z udziałem wychowawców (pracowników) społecznych (por. Radlińska 1961).

² Jeśli przyjmiemy za Elżbietą Dubas, że biografia edukacyjna jest przykładem biografii tematycznej, cząstkowej, będącej fragmentem biografii ogólnej, całościowej, która jest skoncentrowana na pamięci wydarzeń o znaczeniu edukacyjnym, doświadczonych przez jednostkę na przestrzeni jej całego życia (Dubas 2014, s. 24).

³ Reprezentowanych przez Johna Deweya, Jerome'a Brunera, Jeana Piageta, Lwa Wygotskiego, Marię Montessori i innych.

Pokazuje, że wrastanie, wprowadzanie, opieka, pomoc, ratownictwo są współlistniejącymi pojęciami określającymi zjawiska stanowiące budulec dla fundamentu wychowania, jakim jest optymalny rozwój człowieka w środowisku. Dzięki przybliżeniu biografii społecznika – wychowawcy opisy rzeczywistych działań pobudzają do refleksji nad współ-tworzeniem wiedzy o przeszłości procesów wychowawczych. Poprzednicy – wychowawcy profesjonalni i nieprofesjonalni, którzy mają swój udział w kształtowaniu kolejnych pokoleń, sami kiedyś dojrzelali do tej roli. Jane Addams, nie będąc pedagogiem, wcielała w czyn podobne ideały etyki społecznej, zaangażowania i społeczno-politycznego zobowiązania pedagogów co Helena Radlińska w polskiej pedagogice (por. Radlińska: za Theiss 2018, s. 61-65). Zatem przyjęta perspektywa pedagogiczna wydaje się jak najbardziej zasadna, choć jednocześnie w opisie życia Addams podejmowane są zagadnienia bliskie innym dyscyplinom i subdyscyplinom uwzględniającym ogląd pedagogiczny, takim jak socjologia, filozofia, ekonomia społeczna, gdzie kluczowe stają się trzy pytania:

- 1) Czego, od kogo i jak się uczyła Jane Addams o sobie i świecie ją otaczającym?
- 2) Czego, kogo i jak uczyła ona sama oraz jak zmieniała się jej perspektywa edukacji społecznej jako osoby zaangażowanej w społeczny rozwój?
- 3) Czego inni się od niej uczyli w kontekście wzorca pomocy społecznej w środowisku – z jej życia i działań, modelujących postawy kolejnych pokoleń społeczników i profesjonalistów depozytariuszy doświadczeń Hull-House i zaangażowania na rzecz pokoju?

Na przykładzie analizy jej życia (por. Bühler 1999), w społecznym kontekście jej czasów, ale także przy założeniu, że życie jest współtworzone przez nas samych wraz z innymi ludźmi, w różnych wymiarach, które stają się naszą wspólną społeczną rzeczywistością w rozumieniu wielopokoleniowym i intersubiektywnym (Berger, Luckmann 2010), należało przyjąć, że konstruowanie treści i form edukacyjnych (Bałachowicz 2003) nie oznacza przyjęcia ich jako jedyne go czynnika zmiany (Bielska 2009), a zrozumienie roli jednostki w konkretnych warunkach społecznych wymaga przyjęcia pogłębionej perspektywy badania danego działania społecznego (Burdieu 1990; 2001).

Addams, choć bliższa jej była praktyka niż akademickie dyskursy, bardzo mocno podkreślała w swoich tekstach, wystąpieniach i artykułach właśnie tę perspektywę: refleksji nad znaczeniem tworzenia lepszych warunków dla ludzi, we wzajemnym poznawaniu się, w niezgodzie na zastaną rzeczywistość.

To oznaczało często polemikę, krytykę i walkę na argumenty, ale także próbę zrozumienia, współpracy i uznania wspólnych wartości, współdzielonych nie tylko pokoleniowo. Taka refleksja ponadczasowo i transnarodowo wzbogaca kulturę działania społecznego, poszerzając jej treść o nowe wątki i tematy oraz postaci, które nie tylko w Polsce i w USA, ale na całym świecie skłaniają do refleksji interdyscyplinarnej, kulturowo i społecznie (zatem cywilizacyjnie) istotnej.

Nie chodzi tu jedynie o opis działań jednej z amerykańskich działaczek, kobiet, które zapisały się w historii Stanów Zjednoczonych, podejmujących trud integracji migrantów oraz zrozumienia ich problemów, ale o dialog na temat współzależności człowieka i wychowującego go środowiska, z wychowaniem, które sam kreuje. Trud, który pedagogika, nie tylko polska, powinna podejmować znacznie szerzej i ambitniej, mimo prób ograniczania jej roli do ram określonych instytucji (czemu Addams także się sprzeciwiała).

PODEJŚCIE BIOGRAFICZNE – KONTEKST BADAWCZY ŻYCIA OSOBY PUBLICZNIE ZNACZĄCEJ

Powszechnie uznaje się za niekwestionowane zasługi Jane Addams na polu teorii i praktyki socjologii miasta, edukacji do demokracji, pracy środowiskowej z migrantami, rozwoju amerykańskiej wersji koncepcji *settlementów*, walki o pokój i prawa kobiet oraz innych idei ważnych dla polityki społecznej i pracy socjalnej, aby wymienić tu jedynie kilka dziedzin. W kilkuset publikacjach i wystąpieniach, w tym w dwóch sztandarowych monografiach autobiograficznych *Twenty years at Hull House* (1910), a następnie w *Second Twenty years at Hull House* (1930) Addams przedstawiła różne narracje na temat swojego życia. Zastanawiające jest zatem także, jak ona sama problematyzowała historię swojego życia, jak na nią spoglądała autobiograficznie z perspektywy czasu i jakie znaczenie przypisywała określonym postaciom i zdarzeniom, z perspektywy kolejnych lat i przemian w tych refleksjach.

W tym aspekcie ważne są ujęcia dyscyplin badających biografie pod kątem znaczenia samoświadomości i zaproponowana przez Alfreda Schütza oraz Thomasa Lukhmana fenomenologiczna teoria podstaw działań społecznych, „traktująca biografię jako utrzymywanie strumienia świadomości przeszłości i teraźniejszości, gdy jednostka prezentuje aspekty ważne z danego punktu czasowego, wyraża siebie, nadaje intencje swoim aktualnym działaniom i odnosi się do wewnętrznych procesów poznawczych, polegających na ciągłej restrukturyzacji przeszłości” (Kohli 2012, s. 127-128). Dla niniejszej opowieści o życiu Addams

także ten punkt widzenia oraz interpretacji zdarzeń biograficznych był istotny przy selekcji szczegółów – w cytowanych fragmentach jej tekstów przedstawionych w kolejnych rozdziałach ukazano kwestie ważne dla niej samej, w sposób zależny od tego, jak interpretowała, strukturyzowała i prezentowała swój życiorys.

Spśród różnych typów studiów nad życiorysami cennym źródłem dla niniejszego studium są co najmniej trzy pola analiz, które mogą wiele wnieść do oglądu biografii z naukowego punktu widzenia. Pierwsze z nich to badania i analizy psychologiczne, zajmujące się osobą jako podmiotem w badaniach biograficznych (jej przeżyciami, relacjami z innymi, cechami charakteru itp.). Drugie to badania socjologiczne – ujmujące w zdecydowanej większości jednostki w ich społecznych kontekstach i procesach społecznych. Trzecie to badania biograficzne ujmowane z perspektywy edukacyjnej, zwłaszcza w kontekście edukacji całożyciowej (Dubas, Świtalski 2011; Bron 2017). Oczywiście bogactwo źródeł biograficznych i analiz biografii jest przeogromne (Goodson, Sikes 2001; Anderson 2001; Bennett 2019). Przy bogactwie narzędzi, możliwych ujęć i perspektyw badawczych oraz podmiotów badania, analiza biografii jest jednym z najobszerniejszych być może działów nauki o charakterze multidyscyplinarnym. Już w latach 60. XX wieku Józef Pieter zabiegał, aby biografistyka stała się osobną dyscypliną naukową, widząc, iż podejmuje ona zagadnienia nie tylko psychologii społecznej, ale i innych nauk, i jest ważnym aspektem badań ludzkiego życia (Pieter 1946). Choć do tego nie doszło, z pewnością istnieje namysł nad próbą objęcia tak bogatego i szerokiego obszaru nie tylko nauki, kultury, ale i szerzej – dziedzictwa światowego, ramami pól analitycznych, co wielu badaczy stara się czynić, m.in. w obszarze pedagogiki w Polsce⁴ (por. m.in. Dubas 2014; Skrzyniarz 2014; 2018). Jeśli jednak spojrzymy na zaprezentowaną, choćby tylko przez socjologów, historię myśli analiz biograficznych, zarówno tradycje szkoły Chicagowskiej, jak i tradycje polsko-amerykańskich badań Floriana Znanieckiego, dostrzeżemy w nich odbijające się społeczne problemy i zagadnienia miasta (Kaźmierska 2012; Bron 2017). *Nota bene* jest to ta sama szkoła chicagowska (*Chicago School*), która rozpoczęła ważny nurt socjologii empirycznej, tzw. progresywizm. Szkoła, z którą bardzo ściśle współpracowała Addams, prowadząc wykłady z zakresu socjologii aplikacyjnej (Deegan 2017), i której członkowie, m.in. John Dewey, byli rezydentami Hull-House, prowadząc swoje badania i studia empiryczne.

William Runyan ukazywał na przykładzie biografii znanych osób, jak bardzo odmienne podejścia stosuje się w badaniu biografii i jak mogą być one niekom-

⁴ M.in. w Łodzi i Krakowie.

pletne, a nawet zafałszowane, nasycone silnymi emocjami, zbyt idealistyczne lub nadmiernie realistyczne (Runyan 1992, s. 36-37). Jako przykład podał m.in. biografię Abrahama Lincolna (tamże, s. 35-39), którego życie stało się bogatym materiałem do badań, eksploatowanym nieustająco przez wielu autorów w bardzo rozmaitych celach. Aby te cele osiągnąć, podnoszono wiele różnorodnych kwestii i śledzono ogromną ilość wątków. Te zróżnicowane opracowania wykazują, w jaki sposób obróbka materiału biograficznego dotyczącego pojedynczego życia ludzkiego odzwierciedla zmieniające się nadrzędne wartości i poglądy społeczeństwa (tamże, s. 38). Dodatkowo, zmieniające się motywy, interpretacje oraz bogata panorama biografii Lincolna dowodzą z jednej strony trudności w przedstawianiu biografii kompletnej i obiektywnej, a z drugiej, ukazują wartość wielostronnego spojrzenia na tę samą postać. Różni biografowie próbujący naszkicować jego życie byli ograniczeni własnymi doświadczeniami w sposobie rozumienia tej postaci w różnych fazach jej życia i kariery (tamże). Ponadto badacz stwierdza, że sam Lincoln zmienił się pod względem moralnym i osobowościowym od czasu, gdy był młodym prawnikiem, aż do wyborów w stanie Illinois i prezydentury, a towarzyszący mu biografowie na różnych etapach kariery dostarczyli wartościowego materiału dla głębszego zrozumienia całego jego życia. Jednocześnie wskazał, że jest wielu „Lincolnów”, kontrastujących i niespójnych, widzianych w różnych momentach, a ostatecznie portret Lincolna staje się „wspólnym wytworem wielu różnych rysowników” (Thomas 1947, s. 203 za: Runyan 1992, s. 39).

Postać Abrahama Lincolna i ocena różnych dotyczących go ujęć biograficznych nie została przywołana przypadkowo. Pierwszym powodem jest fakt, że zarówno Jane Addams, jak i jej ojciec John Addams (który był dla niej wielkim moralnym autorytetem), uważali Lincolna za wzór polityka. Jane miała w swoim pokoju w Hull-House portret Lincolna na znak wagi przypisywanej jego myślowi i czynom. Lincoln przez jakiś czas był przyjacielem domu Johna Addamsa, z którym dzielił pasje polityczne⁵. Drugi, równie istotny powód to podobieństwo kariery publicznej i politycznej oraz biograficzny koloryt opracowań życia Jane Addams jako osoby znaczącej w Chicago, który tak jak w przypadku Lincolna obrósł mitami i legendami ówczesnych jej „uczniów” i osób czujących się spadkobiercami jej myśli w kolejnych pokoleniach – interpretacjami niemal każdego, kto widział w jej dorobku coś wspólnego z własnym życiem lub pracą zawodową. Addams była nietuzinkową postacią, skomplikowaną, skrytą

⁵ Lincoln startował z ramienia Partii Republikańskiej i w 1860 roku uzyskał nominację na prezydenta z ramienia tej partii w stanie Illinois.

w pewnych aspektach do dnia dzisiejszego, lecz także walczącą wręcz o popularność w celu uzyskania większego wpływu – zmienną w czasie i rozwijającą swoje zaangażowanie w różnych obszarach, także w polityce.

Stefan Koengeter i Wolfgang Schroerer, analizując międzynarodowe znaczenie modeli settlementów w dokonaniach pedagogiki społecznej, przestrzegają, że biograficzne iluzje mogą prowadzić nawet do historiograficznej iluzji całej dyscypliny (Koengeter i Schroerer 2013, s. 2), a to z kolei skutkuje uproszczeniami w postrzeganiu spójności początków i źródeł, wyobrażaniem sobie pewnej logiki tradycji i jej wpływu na współczesne sposoby badań, mimo ich braku lub niepotwierdzenia takiej roli. Jak wskazują autorzy, współczesność domaga się bardziej dyskursywnych, asynchronicznych konstrukcji w odniesieniu do często złożonych i współwystępujących ponadnarodowo konstelacji społecznych, które są przetwarzane w rozumowaniu społeczno-pedagogicznym (tamże, s. 3). Ich rozważania z jednej strony zachęcają do krytycznego namysłu nad zagrożeniem tworzenia iluzji przez każdą znaczącą biografię, która zawsze jest uproszczeniem i do pewnego stopnia subiektywną interpretacją badacza, ale także swymi uwagami przypominają, że wiele nieznanych życiorysów i osiągnięć jednostek (grup i instytucji) działo się i dzieje oraz ma wpływ na tworzenie bogactwa myśli pedagogicznej na przestrzeni dekad, choć nie były one dostrzegane w wątkach narodowych (tamże). Choć rola settlementów była i jest znana polskim badaczom teorii i praktyki środowiskowej, nie zostały one jednak w pełni i wystarczająco utrwalone jako znaczące. Podobnie jak wiele innych działań i twórców, którzy do czasu odkrycia ich znaczenia lub przywrócenia pamięci o nich, pozostają anonimowi. Można też spekulować, na ile świadomość dokonań Mary Richmond i Jane Addams mogła mieć wpływ jako „niewidzialne środowisko” na tworzenie się koncepcji i pojęć (por. Bernstein 1990; Bauman 2017; Braches-Chyrek 2013) wychowania i opieki środowiskowej. Współcześnie te różne działania z przeszłości można nie tylko rozwijać w obszarze demokratyzującego się dyskursu i uwzględniania różnorodności ujęć w obszarze zmian społecznych, ale także po przejściu pewnej fascynacji modelami zachodnioeuropejskimi i amerykańskimi odkryć znacznie lepszy grunt dla równoprawnej, merytorycznej dyskusji. Tworzą one także nową możliwość, by reinterpretować, synchronizując określone wątki, dzięki odległości czasu sprzyjającej meta-refleksji, lepszemu dostępowi do danych wyjściowych, globalnej komunikacji i współdzieleniu wiedzy oraz współtworzeniu, teorii i praktyk międzynarodowych, spotykających się z mniejszym niż wcześniej oporem wobec dyskusji transnarodowych.

Może to prowadzić do głębszego ukazania roli człowieka aktywnego/działającego (*homo agens*) – prospołecznie (*homo prosocialis*) (Piekarski 2010) na tle fenomenologicznie interpretowanych dziejów i roli człowieka, który nie tylko staje się historią, ale także w pewien sposób symbolicznie swoimi dokonaniem, myślą i poprzez następców tworzy fenomen życia w świecie społecznym (Schütz 2005).

Analizując biografie znanych osób, można szybko ulec wrażeniu wyjątkowości przedstawianych tam bohaterów i z pewnością Addams może się jawić jako osoba wyjątkowa. Nie każdy człowiek otrzymuje nagrodę Nobla, nie każdy ma możliwość przez kilkadziesiąt lat realizować wizję zmiany społecznej w praktyce, ale osób podobnych do Jane Addams na świecie było i z pewnością jest wiele, w różnych krajach na wszystkich kontynentach. Choć przede wszystkim jej poświęcona jest ta publikacja, nie można zapominać o szerszych kontekstach, które odkrywa każda biografia. Do jej życia można odnieść powiedzenie Kluckhohna i Murraya, że „Każdy człowiek jest pod pewnym względem a) jak wszyscy inni b) jak niektórzy inni ludzie c) jak nikt poza nim” (Runyan 1992, s. 13). Pokazuje ono, że każda biografia zawiera aspekty uniwersalne, aspekty dzielone z innymi z powodu podobieństwa doświadczeń lub roli oraz przeżycia o jednostkowym, indywidualnym i niepowtarzalnym wymiarze (tamże).

WĄTKI AUTOBIOGRAFICZNE JAKO MATERIAŁ ŹRÓDŁOWY

W projekcie opisu życia Jane Addams pojawiają się dwa wątki związane z analizą treści autobiograficznych. Po pierwsze oznacza on badanie jej własnej, celowo przygotowanej autobiograficznej twórczości, będącej odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczne i wynikające z chęci podzielenia się ze światem doświadczeniami, zwłaszcza w książce *Twenty Years of Hull House* (1910a) oraz jej kontynuacji *Second Twenty Years of Hull House* (1930). Po drugie, należało zbadać ogromną liczbę artykułów jej autorstwa opublikowanych w prasie akademickiej i codziennej, w czasopiśmie lub publikacjach zwartych, a także opublikowane przemówienia na konferencjach czy spotkaniach oraz podczas ważnych uroczystości, w których przywoływała wspomnienia, aby zilustrować określoną ideę lub przesłanie (Conway 1998; Bjorklund 1998). Mniej miejsca poświęcono osobistym notatkom i listom do bliskich i przyjaciół (ich obszerna kolekcja jest zawarta w opracowaniach wydanych w latach 2003-2019 (Bryan i in. 2003; 2009; 2019).

Autobiografie, zdaniem Sidonie Smith i Julii Watson, ujawniają tyle samo informacji o ich domniemanych odbiorcach co o samym autorze, i to jest m.in.

powód, dla którego należy je czytać jako dokumenty kulturowe, a nie tylko osobiste, poza tym, należy założyć, iż autobiografia pokazuje bardziej subiektywny odbiór faktów niż same fakty (Smith, Watson 2001). W przypadku Jane Addams sprawa jest bardziej skomplikowana, gdyż mamy do czynienia z autorką świadomą swojej roli, tego, jakim źródłem czy drogowskazem dla przyszłych pokoleń mogą stać się jej teksty, a zatem jest prawdopodobne, że dokonywała celowych zabiegów edytorskich (stąd też m.in. jej duża aktywność publicystyczna). To założenie o po części dydaktycznej roli tekstów jest o tyle prawdopodobne, że nurt progresywistyczny zakładał podejmowanie działań w kierunku zmiany społecznej z wykorzystaniem różnych narzędzi wpływu (Quandt 1970), a Addams znała moc słowa pisanego już od dzieciństwa, korzystając z bogatych zbiorów z biblioteki ojca (Bryan i in. 2003). Jej styl jest o tyle ciekawy, że często starała się pisać jako badaczka, obserwatorka codzienności, formułując indywidualne refleksje na jej temat, co zasługuje na szczególną uwagę, gdyż biografie często skupiają się przede wszystkim na prywatnych wspomnieniach. U Addams kwestie prywatne łączą się ze sprawami publicznymi, tworząc razem obraz życia społecznego, skierowany na upowszechnianie idei demokracji i obywatelstwa. Prywatność i sprawy zawodowe (o ile tak to można określić) wspólnie układają się w interesujące studium społecznikowskiej świadomości. Łączy ona służbę na rzecz innych ludzi z osobistym powołaniem społecznym, z pasją i ambicją, które są prywatne, lecz ukazane z prywatno-publicznej perspektywy, i stanowią swoiste *novum*, które nieczęsto znajdujemy w autobiografiach. Styl ten nazywany bywa dziennikiem obserwacji dnia codziennego (choć Addams prowadziła osobno swój prywatny dziennik i był on swoistym repozytorium wiedzy, opowieści, zasłyszanych na ulicy historii, które potem wykorzystywała w tekstach drukowanych i w wystąpieniach). Wątki autobiograficzne były dla niej raczej pretekstem do manifestowania poglądów, popartego opisami faktów z praktyki. Addams była świadoma, że jest czytana, cytowana, że oddawano jej hołdy i że każde jej słowo było uważnie analizowane i może być przywoływane. Prowadziła czytelnika ku obszarom, w których poprzez tekst chciała zmienić jego postawę. Zatem z jednej strony jest to narracja, w której na pierwszym planie znajduje się świat zewnętrzny, a z drugiej ukazuje ona pośrednio narratorkę, która ten świat próbuje zrozumieć, ulepszyć, która widzi niedostatki w ludziach, instytucjach i w sobie samej; myśli o sobie w perspektywie społecznej i w perspektywie wyzwań osobistych oraz publicznych (Joslin 2004). Z pewnością jednak pisała nie tyle ku wiedzy potomnych, ile raczej o sprawach, którym była oddana za życia. Za Smith i Watson, warto uwzględnić w badaniu tej twórczości podejście Philippe'a Lejeune'a, który podkreśla aspekt retrospekcji, uniwersalizacji i autonomii w autobiografii,

ujmującej jednostkowe życie szerzej: obejmującej to, kim człowiek był, kim jest w danym momencie i jakim się staje w nieustannym procesie refleksji. Taka autobiografia jest świadectwem autonomii jednostki uniwersalizującej historię swojego życia (Smith, Watson 2002, tekst online bez numeracji stron).

Jak wskazuje Robert F. Sayre (1995), autobiografia zawsze ukazuje subiektywnie tworzony obraz, w określonym historycznie i kulturowo kontekście. Z jednej strony jest przekazem osobistym, narzuconym odgórnie czytelnikowi, formułą autoidentyfikacji w szczególnie uprzywilejowanej pozycji wynikającej z autorytatywnej interpretacji faktów i zdarzeń, do której autor sam dał sobie prawo (*authority*). Jest jednak zawsze niekompletna, oparta na specyficznych doświadczeniach osoby piszącej oraz jej wizji tego, co czytelnik chciałby wiedzieć. Jest to zatem specyficzny dialog z czytelnikiem o sobie samym, w którym stosowana jest określona retoryka komunikowania wartości (Sayre 1995, s. 3-17). Zdaniem badacza podobieństwo i różnica między osobą piszącą autobiografię a jej odbiorcami ma potencjał generowania dyskursu, o czym Addams wiedziała lub intuicyjnie to wyczuwała, pisząc swoją autobiografię, gdyż całe życie znajdowała się w sferze publicznej, w której dyskusje i spory oraz sztuka właściwej argumentacji były na porządku dziennym. Miała też świadomość, że idee, które prezentuje, znajdują swoje umiejscowienie w konkretnych projektach, są narracjami ideałów w praktyce, „identyfikacjami” (określenie za Sayre’em, tamże, s. 9), poprzez określony styl, zachowanie, dokonywane wybory. Zatem czytanie (auto)biografii społecznika to także czytanie i sprawdzanie jego czynów, osiągnięć kótko- i długofalowej praktyki i metodyki działania. Odbiór autobiografii jest formą dyskusji o granicach ludzkiej sprawczości w konfrontacji z nieuwzględniającymi ograniczeń fizycznych oczekiwaniami co do realizacji ideałów. Czytelnik może więc wejść z tekstem autobiograficznym w dialog, poddać go krytyce czy zakwestionować cel przedstawionego działania. Dlatego u Addams pojawia się dość dużo wątków agitacyjnych, prezentujących jej punkt widzenia.

Autobiografii Addams nie należy traktować jako zestawu dobrych praktyk sprzed stulecia, które warto powielać czy używać do oceny jej postawy jako naiwnej idealistki próbującej kruszyć mury instytucji i społecznych nawyków. Warto bowiem pamiętać, że nie zatrzymała się ona na krytyce rzeczywistości, a Osadę Hull-House traktowała jako interesujący społeczny eksperyment, sprawdzający wartość jej propozycji.

Na sposób, w jaki jednostka konstruuje narrację swojego życia (por. Bruner 2004), wpływ mają zarówno szersze konteksty kultury, pozwalające rozumieć,